

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на доц. д-р Венцислав Димов Димов „Медийна музика. Звукозаписана и медийно (ре)продуцирана музика от България“, представена за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.5. „Обществени комуникации и информационни науки“

Рецензент: проф. д-р Снежана Борисова Попова, катедра „Радио и телевизия“ – ФЖМК, СУ „Св. Климент Охридски“

Дисертацията представя резултатите от изследователски проект, концентрирал четвъртвековния труд на автора по събирането и организирането на исторически свидетелства за взаимопроникванията на музика и медии в България. Няма как такъв изследователски проект да не бъде определен като широкомащабен: проследени са исторически конкретни пресичания на медии, индустрии, потребления и обществени рефлексии в протекание на целия ХХ век до днес. Анализира се широка палитра от посредничества, с внимание към комуникационните канали, към съдържанията, към носителите, включително към технологичния преход от аналоговата в дигиталната ера. Изучават се – с думите на Димов – „констелациите медии-музика“, интерпретирани в съответен контекст и като свидетелства за хода на времето.

Казаното по-горе се проектира и в общите характеристики на дисертационния труд: 506 страници, организирани в увод, пет глави и заключение и придружени от 655 библиографски единици. Специално отбелязване заслужава приложението от 93 страници, което е интегрална част от работата и говори за високата степен на авторска свързаност с изучаваната материя – забележително число собствени публикации, изучени архивни единици, 50 лични интервюта с музикални дейци, подборки от фотографии, карикатури и копия на документи, разгърнати по начин, който позволява основният текст постоянно да отправя към визуализации и детайли.

В увод и първа глава на дисертацията авторът очертава рамката на изследването (цел, задачи), въвежда основни понятия (медийната музика като

технически опосредена и взета в контекст, ангажиращ производството и употребите ѝ), обосновава интердисциплинарността на научното начинание. Наред с високата теоретична култура на автора следва да се отбележи старателната аргументация на избора на антропологичния подход като центриращ изследването, доколкото – с думите на Димов – „антропологът се интересува не само от музиката, а и от нейните човешки употреби, не само от музикалния продукт, а от музикалния процес”. Подходът се гарантира чрез комбинация от методи, сред които етнографско описание на практики, включено наблюдение, работа с устни разкази, дълбочинно интервю – все методи, чийто избор на свой ред подчертава биографичната свързаност на автора на труда с музиката и музикантите в България.

Мащабът на работата става реално осезаем в повествованието на втора и трета глава, последователно посветени на медийната музика в първата и втората половина на XX век. Тук Димов показва хармонично знание в областта на българската и европейска културна история, през която прокарва своята музикална нишка. Сред приносите на труда трябва да се споменат издирените свидетелства за ранната история на звукозаписа в България, позволили датирането на първите регистрации на звук върху грамофонни плочи и очертаването на мястото на България в зараждащата се световна музикална индустрия. Набавянето и подреждането на сведения за развитието на звукозаписа и звукотиражирането се поддържа като линия в дисертацията и се съпровожда с ред интересни осмисляния на връзката между технологиите и социалните потребности на музиката.

Моите собствени изследователски занимания ме насочват специално да изтъкна приносите на автора в историята на българското радио чрез разгърнатата интерпретация на неговото музикалното развитие. Това се прави за първи път по такъв начин върху цялата времева протяжност на съществуването му. Показан е процесът на „съюзяването“ му с българската музикална индустрия в първите десетилетия на XX век, показани са и повлияванията от трансгранични музикални тенденции. В оптиката на работата попадат включително

програмирането на музиката, изпълнителите, слушателските практики. С особено внимание се проследява как българското радио само произвежда медийна музика; разсъждава се върху въпроса какви социални тежнения се проектират в съединяването на „фолклорно“ и „популярно“. Образът на радиото като могъщ културен феномен в началото на миналия век и като български културен институт в цялото следващо време е допълнително уплътнен с анализ на репрезентирането му в периодичния печат, карикатурата, рекламата.

В главата за медийната музика на социалистическа България (глава трета) Димов пресича хода на българската общественополитическа история (периодизирана по И. Еленков) със собствената история на българското радио. Показана е двойствената тенденция на идеологизиране на съдържания при фактическо демократизиране на връзките с медията, поощрявано от технологиите. Програмирането на музиката в многоканалното социалистическо радио се анализира във връзка с очертаващата се специфика на програмите и с разпределянето на аудиторията. Най-подробно се проследява животът на хорове, състави и оркестри, функциониращи вътре в радиото, както и практиката на отделни специализирани предавания за музика, свързани с появилите се в края на периода младежки субкултури. Като част от социалистическата популярна култура, музиката по радиото и телевизията убедително е изяснена във връзка с етикетирането ѝ като „музика за народа“.

Авторът на дисертацията е известен с трудовете си върху етнопопа и музикалния процес в България след 1989 година. В областта на радиото периодът е забележителен с разнообразяването на българския ефир с появата на частните радиоинициативи. В дисертацията разделът за медийната музика след 1989 (четвърта глава) концентрира актуални проблеми и дискусии, в чийто център се разполага т.нар. чалга, чиито генеалогия и хибридна същност в дисертацията са внимателно изяснени. В анализа присъстват и ред интересни размишления, които, струва ми се, могат да бъдат прочетени като обяснение на случващата се след 1989 промяна, метафорично изобразена в дисертацията със смяната на етикета „за народа“ с етикета „народен“. Разделът за рекламата

(4.3.6), с взетата за изучаване в него конкретика, допринася за уплътняването на споменатата обяснителна нишка.

В петата глава Димов е събрал четири среза на иначе хронологично разгледаното в предните глави развитие на медийната музика в България. Става дума за четири избрани – с думите на автора – „средищни“ казуса, които поставят акценти. Над усещането за разпокъсаност на повествованието в тази глава надделява удовлетворението от срещата с текст, който търси отговори на въпроса „как“: как се случва западното влияние върху българската медийна музика, как се изгражда образ на музикалния успех в съвременна медийна среда, как заживява художествената музика като медийна, как намират своите публики алтернативните медии. Петата глава уплътнява текста и съдейства за неговата завършеност.

Авторефератът предава коректно съдържанието на дисертацията, макар да изглежда малко „формален“ на фона на труда. Списъкът от публикации, представен от кандидата във връзка с исканата от него научна степен, съдържа 15 статии и студии, обнародвани след 2005. Публикациите покриват цялата проблематика на дисертационния труд и всичките са в авторитетни научни издания на БАН и СУ „Св. Климент Охридски“ (Българско музикознание, сборници от научни конференции и симпозиуми); три са на английски език, две от тях – в чуждестранни издания. Формулираните от автора приноси кореспондират с изтъкнатите по-горе в становището достойнства на работата и с представите ми за високо научно постижение.

В заключение: Всичко казано ми дава основание да оценя рецензираната дисертация като уникален за българската научна книжнина и многообразно допринасящ в науката изследователски труд. Препоръчвам убедено **на доц. д-р Венцислав Димов Димов да бъде присъдена научната степен „доктор на науките“** в професионалното направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки.

17 юни 2018